

פְּרִישֵׁת

וּרְגִישׁ

כל הזכויות שמורות
מותר להעתיק ולצלם ללא מטרות רווח

תלמוד תורה מורשה ירושלים

ת.ד. 34055 ירושלים 91340

תוכן העניינים

פרק מד

7..... דברי יהודה ליוסף

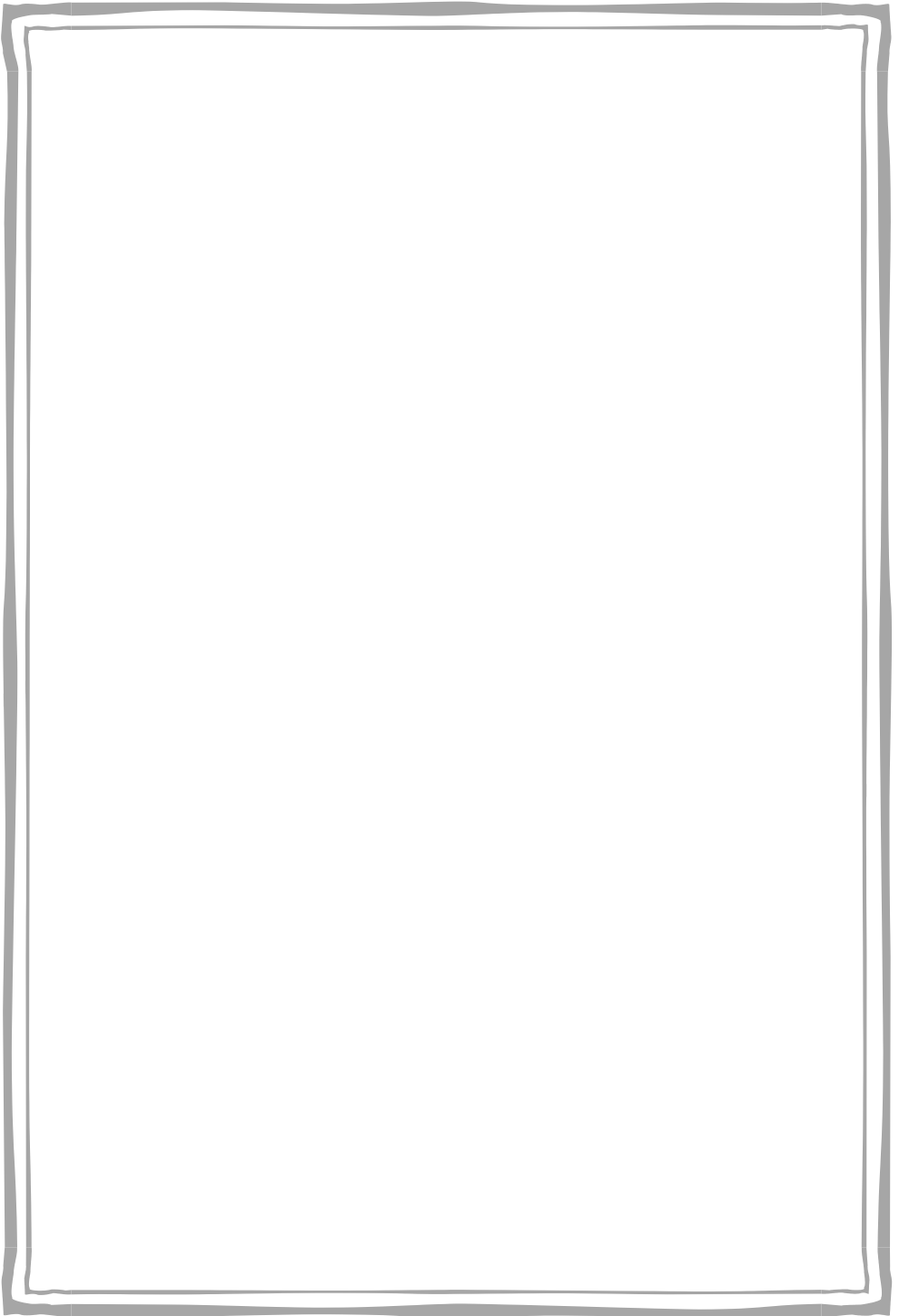
פרק מה

15 יוסף מתנדע לאחיו

פרקים מו-מז

31..... ירידת יעקב למצרים ופגישתו עם יוסף

47 יוסף מכליל את משפחתו ואת מצרים בשנות הרעב

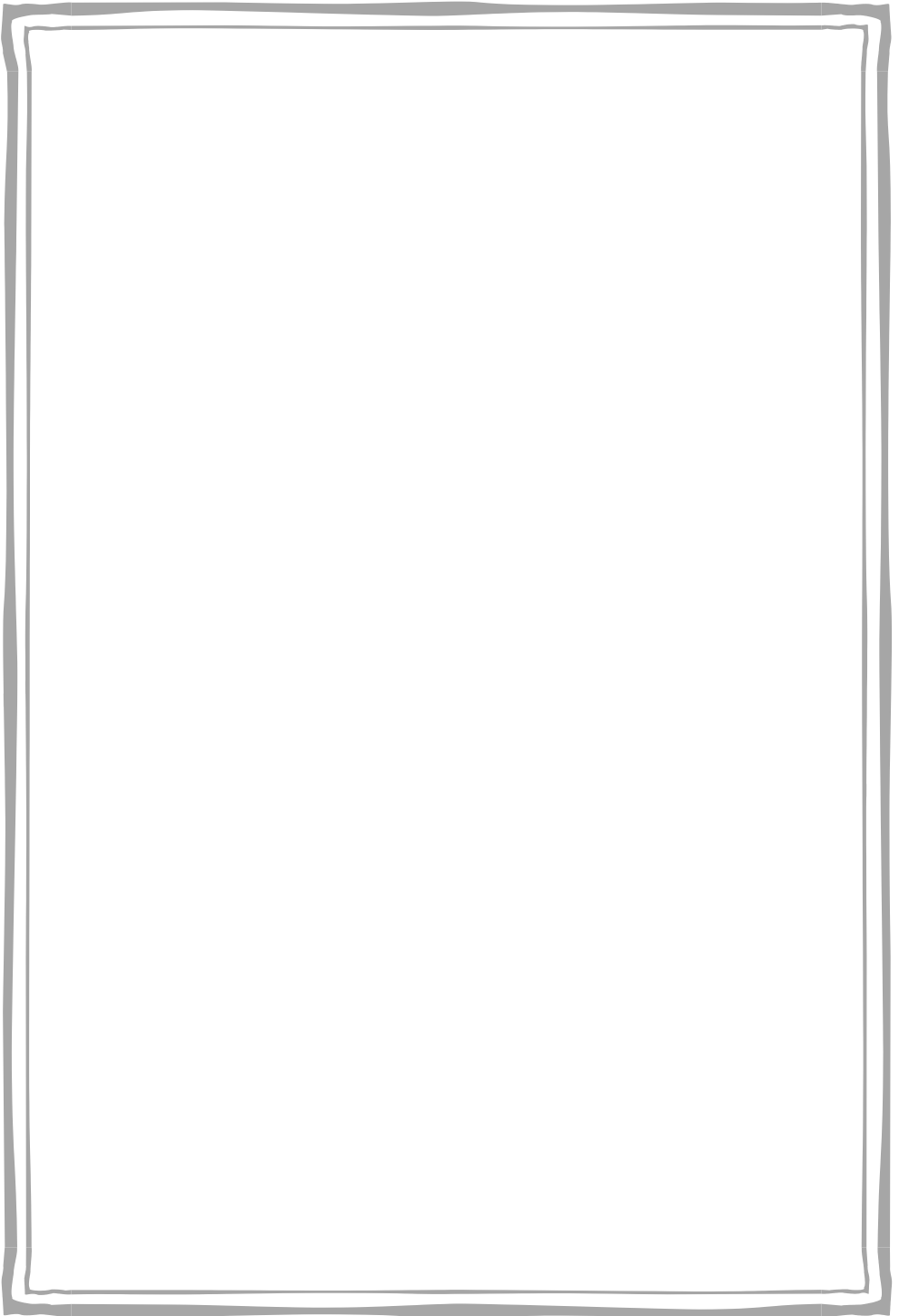

פרק מד

(פסוקים יח-לד)

דְּבַרֵי יְהוּדָה לְיוֹסֵף

פְּרִשֵׁת וַיַּגֵּשׁ

דְּבַרֵי יְהוּדָה לְיוֹסֵף

(פְּרָק מֵד, פְּסוּקִים יח-לד)

שָׁעָה קָשָׁה מְאֹד הָיְתָה לְיְהוּדָה וְאָחִיו פְּאֶשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת דְּבַרֵי הַמוֹשֵׁל שְׁבַנְיָמִין יִשְׂאֵר עֶבֶד לְמוֹשֵׁל מִצְרַיִם.

מָה יַעֲשׂוּ הָאָחִים כָּעַתָּה? הֲאֵם יִסְכְּמוּ לְדְבַרֵי הַמוֹשֵׁל וַיִּשְׂאִירוּ אֶת אָחֵיהֶם הַקָּטָן בְּמִצְרַיִם?

יְהוּדָה הָיָה בְּטוֹחַ שְׁבַנְיָמִין לֹא גָנַב אֶת הַגְּבִיעַ, וּבָשׂוּם פָּנִים וְאָפֵן לֹא הִסְכִּים שְׁהַמְצָרִים יַעֲנִישׁוּ אֶת בְּנֵימִין שְׁלֹא בְּצַדִּיק.

בְּנוֹסֵף לָכֵן? יְהוּדָה יָדַע עַד כַּמָּה יַעֲקֹב דּוֹאֵג לְשְׁלוֹמוֹ שֶׁל בְּנֵימִין בְּנוֹ הַקָּטָן, וְהָרִי הוּא הַבְּטִיחַ לְאָבִיו שְׁיָשִׁיב אוֹתוֹ אֵלָיו!.

הוּא הִחְלִיט בְּלִבּוֹ שְׁלֹא יִזוֹז מִבֵּית הַמוֹשֵׁל עַד שְׁיִשְׁחַרֵּר אֶת בְּנֵימִין אָחִיו.

יְהוּדָה הָיָה מוֹכֵן לְהִלָּחֵם כְּדִי לְשַׁחֲרֵר אֶת בְּנֵימִין אָחִיו, אֲךָ תַּחֲלָה עָשָׂה מְאֻמָּן לְשַׁחֲרָרוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל שְׁלוֹם.

יְהוּדָה עָמַד מוֹל מוֹשֵׁל מִצְרַיִם וְהִחֵל לְדַבֵּר עַל לִבּוֹ.

הוא חשב שיש סכוי גדול שהמושל יקבל דבריו מפני
שראה שמדבר במושל ירא ה' ובעל לב טוב.

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בֵּי אָדָנִי

יְדַבֵּר נָא עִבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אָדָנִי..." (פסוק יח)

📖 "בי" - בבקשה.

יהודה פתח בדברי תחנונים.

אלו מלים של שלום אמר יהודה?

יהודה השתמש בדבריו במלים של בקשה - "נא",
"בי" - ודבר בכבוד כלפי המושל - פעמים רבות קרא
לו "אדני" ואת עצמו כנה "עבדך".

יהודה דבר באריכות רבה כדי לשכנע את המושל
לשחרר את בנימין. דבריו נאמרו בחכמה רבה ומתוך
רגישות ודאגה לאביו ולבנימין אחיו.

קשה היה שלא להתרגש מדבריו הכנים.

"ועתה כבאי אל עבדך אבי והנער איננו אתנו

ונפשו קשורה בנפשו" (פסוקים ל-לא)

יהודה תאר את אהבתו הגדולה של יעקב לבנימין,
שהיה חביב עליו כנפשו.

”וְהָיָה כִּרְאוּתוֹ כִּי אֵין הַנֶּעֱר וּמֵת

וְהוֹרִידוּ עֲבָדָיךָ אֶת שִׁיבַת עֲבָדָיךָ אֲבִינוּ

בִּיגוֹן שְׂאוּלָה” (פסוק לא)

📖 **”ביגון”** - בצער רב. **”שיבה”** - זקנה.

”כִּי אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל אָבִי וְהַנֶּעֱר אֵינְנוּ אֶתִּי

פֶּן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצֵא אֶת אָבִי” (פסוק לד)

במלים אלו הראה יהודה את אהבתו ונדאגתו הגדולה
לאביו. אפלו שומרי הראש המצרים התרגשו מרצונו
העז של יהודה לשחרר את בנימין בכל מחיר.

מה היה יהודה מוכן לעשות למען אחיו?

”וְעַתָּה יֵשֶׁב נָא עֲבָדָיךָ תַּחַת הַנֶּעֱר עֲבָד לְאֹדְנִי

וְהַנֶּעֱר יַעַל עִם אַחִיו” (פסוק לג)

יהודה היה מוכן למסר את נפשו על בנימין ולהשאיר
תחתיו עבד למושל מצרים כל הימים.

במסירות נפשו זו של יהודה על בנימין, גלה יהודה גם את נכונותו לעשות את הכל למען אביו שאהב מאד את בנימין.

יהודה היה נציג האחים, וכלם הסכימו לכל מלה שאמר.

כל מי ששמע את דבריו של יהודה הבין שעומד כאן אדם גבור ואמין, ששום דבר לא ימנע ממנו לשחרר את אחיו.

ברגעים אלו, במסירות נפשו של יהודה בעד בנימין אחיו, התגלה שיהודה שב בתשובה שלמה על שהציע למכור את יוסף אחיו לישמעאלים.

באורי מלים

שיבה - זקנה

יחר אפר - תקעס

שאול - קבר

ויתר - נשאר

יגון - צער גדול

אשימה עיני עליו - אשגיח עליו

מקורות לפרק מד (פסוקים יח-לד)

אריכות נאומו של יהודה לפני יוסף, לעורר אצלו רחמים - רמב"ן: "לא ידעתי טעם לאריכות דברי יהודה בסיפור מה שהיה כבר ביניהם... ואשר יראה לי על דרך הפשט שאינם רק תחנונים להעיר רחמיו, כי חשב יהודה כי האלקים הוא ירא כאשר אמר לו, וכאשר נהג עמהם חמלה כירא חטא לנחם אותם על הצער שעשה להם".

פסוק יח: יהודה נגש לדבר עם יוסף בגלל ערכותו של בנימין - רש"י:
"ואם תאמר למה אני נכנס לתגר (לעסק) יותר מאשר אחי? הם מבחזין, ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות".

פסוק ל: אהבתו הגדולה של יעקב לבנימין - תרגום אונלוקס ותרגום יונתן בן עוזיאל: "ונפשיה חביבא ליה בנפשיה".

השפעת יהודה על המצרים - רמב"ן (בפרק מה, פסוק א): "שהיו שם מבית פרעה ומן המצרים אנשים רבים יחלו (יבקשו) פניו למחול לבנימין כי נכמרו רחמיהם על תחנוני יהודה".

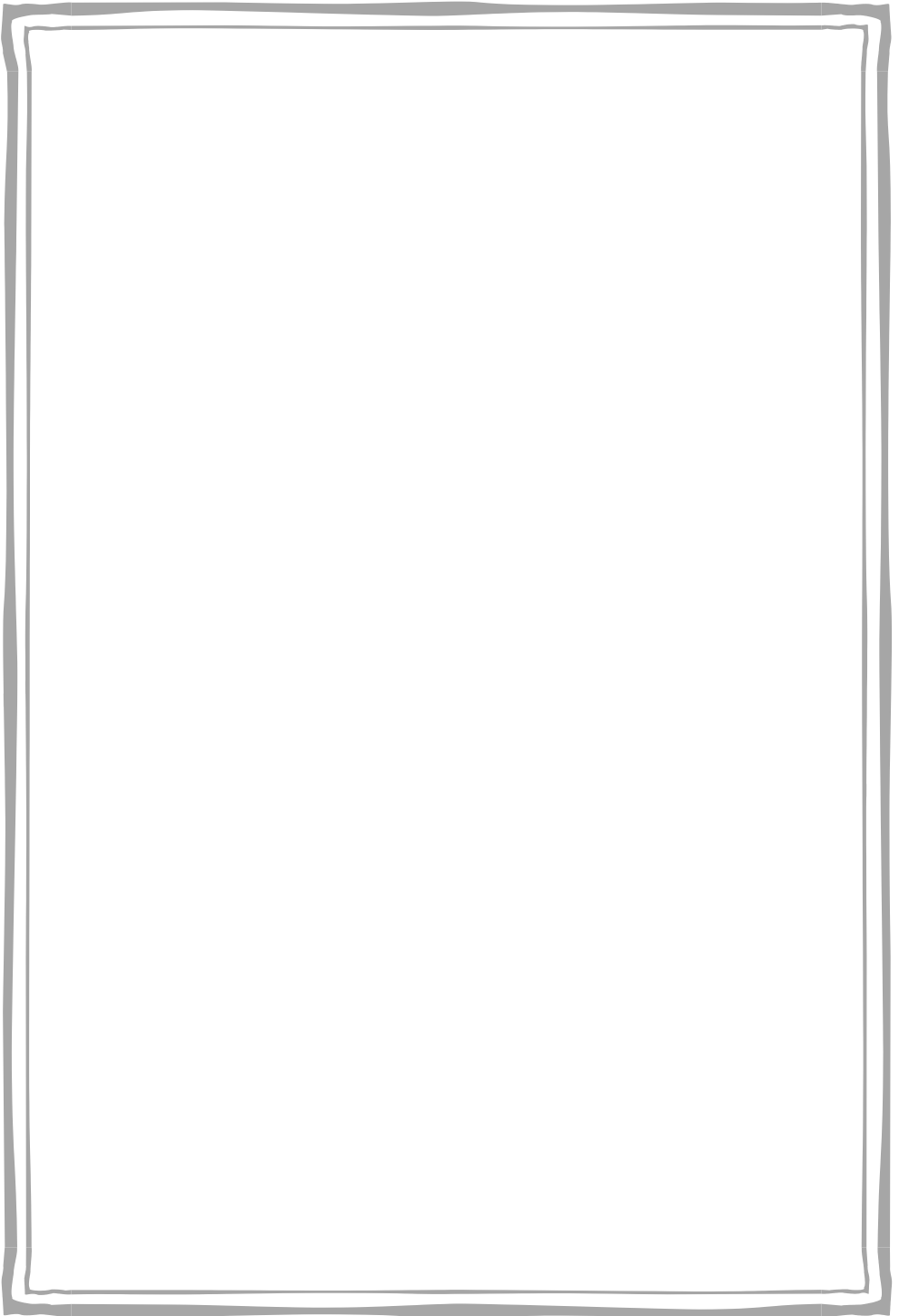
האחים הסכימו לכל דבריו של יהודה - צרור המור: "בעוון המכירה היינו שותפים, לשעבר לא היינו כולנו מקובצים ביחד... אבל עכשיו הרי כולנו מכונסים". וכך כתב בעל המאור ושמש: "כשתחברו יחדיו יהודה ויוסף ושאר כל אחיו היו באותו מעמד (וכולם נתחברו ביחד)".

פרק מה

יוסף

מתנדע לאחיו

יוסף מתנדע לאָחיו

(פֶּרֶק מֵה)

הָאֵם יוֹסֵף יָכַל הָיָה לְהִתְאַפֵּק לְאַחַר שְׁשֻׁמֵע אֶת דְּבָרָיו
הַמְרַגְּשִׁים וְהַכְּנִים שֶׁל יְהוּדָה וְרָאָה עַד כַּמָּה יְהוּדָה חָרַד
לְשִׁלּוּמוֹ שֶׁל אָחִיו וְלְשִׁלּוּמוֹ שֶׁל אָבִיו?

“וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו” (פְּסוּק א)

📖 "הַנְּצָבִים" - הַעוֹמְדִים.

יוֹסֵף הַרְגִישׁ שְׁסוּף סוּף הַגִּיעַ הַרְגַע בּוֹ הוּא יָכַל
לְהִתְנַדַע לְאָחִיו. חֲדָשִׁים רַבִּים חָכָה לְרַגַע גְּדוֹל זֶה.

לְיוֹסֵף הָיָה בְּרוּר שְׁכֶשֶׁם שִׁיְהוּדָה וְהָאֲחִים גִּילּוֹ אֶהָבָה
גְּדוֹלָה כְּלַפִּי בְּנִימִין וְהָיוּ מוֹכְנִים לְמִסֹּר אֶת נַפְשָׁם
לְמַעַנּוֹ, כֵּן הֵם יִגְלוּ אֶהָבָה גְּדוֹלָה כְּלַפִּיו וְחֲרָטָתָם עַל
מְכִירָתוֹ אֲכַן הִיָּתָה שְׁלָמָה.

“וַיִּקְרָא הוֹצִיאֵנוּ כָּל אִישׁ מֵעַלֵּי”

מִדּוּעַ צָנָה יוֹסֵף לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַמְצָרִים מִלְּפָנָיו?

יוֹסֵף הִצְדִּיק אֶהָב אֶת אָחִיו וְלֹא רָצָה שְׁמַעֲשֶׂה הַמְכִירָה
יִנְדַע לְמְצָרִים, דָּבָר שִׁיִּגְרָם בּוֹשָׁה גְּדוֹלָה לְאֲחִים וַיִּבִּיא
אֶת הַמְצָרִים לְזִלְזָל בְּאֲחִים.

”וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי

וְלֹא יָכְלוּ אָחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו” (פְּסוּק ג)

מדוע נבהלו האחים מיוסף?

לאחים הייתה קשה להאמין שהאח שנמכר לעבד נתמנה להיות מושל על כל מצרים.

האחים גם זכרו את חטאם והתבישו בו מאד, לכן התקשו לענות ליוסף.

האם יוסף כעס על אחיו על שמכרוהו?

”וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ” (פְּסוּק ד)

יוסף לא כעס על אחיו, אלא דבר אליהם בחבה ובלשון רכה - ”גישו נא”, גישו בבקשה.

מה נפלאה היתה צדקתו של יוסף!

וכך אמרו רבותינו:

”רָאָה אֶת אָחָיו נְסוּגִים לְאַחֹר, אָמַר: עֲכָשׁוּ אָחִי וְנִלְמִים, קָרָא לָהֶם בְּלִשׁוֹן תַּחֲנוּנִים”.

📖 ”נסוגים לאחור” - בורחים לאחור. ”נלמים” - מתבישים.

”וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם

אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם”

מדוע יוסף הזכיר להם את המכירה, הרי סלח להם ולא רצה לבישם?

יוסף רצה שאחיו יאמינו לו שהמושל שעומד לפניהם הוא יוסף, לכן הזכיר להם את המכירה, שאף אחד לא ידע ממנה.

יוסף סלח לאחיו, הוא לא כעס עליהם, אדרבה הוא התאמץ להרגיעם באמרו:

”וְעַתָּה אֵל תַּעֲצֹבוּ וְאֵל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם

כִּי מְכַרְתֶּם אֹתִי הִנֵּה

כִּי לְמַחִיָּה שָׁלַחֲנִי אֱלֹקִים לְפָנֵיכֶם” (פסוק ה)

יוסף אמר להם שלא יצטערו. אמנם הם חשבו לעשות לו רעה אבל ה' חשבה לטובה, כדי שיוסף יגיע למצרים ויפרנסם ברעב.

דברי יוסף אל אחיו מלמדים על יראת ה' הגדולה שלו, יוסף קבל את כל הצרות באהבה כי ידע שה' עשה הכל לטובה.

מלים אלו הרגיעו מאד את האחים, כְּאֲשֶׁר הִבִּינוּ
שֶׁהַדָּבָר עָלָיו הִצְטָעְרוּ בְּמִשְׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת נְהַפֵּךְ לְטוֹבָה.

”מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו

כה אמר בְּנֵךְ יוֹסֵף

שְׁמֵנִי אֶלְקִים לְאֲדוֹן לְכֹל מִצְרַיִם...” (פְּסוּק ט)

מדוע בְּקֵשׁ יוֹסֵף מֵאָחָיו שְׁיִמְהָרוּ לְעֲלוֹת אֶל יַעֲקֹב?

יוֹסֵף יָדַע שְׁיַעֲקֹב דוֹאֵג לְבְנֵימִין וּמִצְטָעֵר עַל הַעֲלָמוֹתוֹ
שָׁלוֹ, הוּא יָדַע שֶׁכְּשִׁיעֲקֹב יִשְׁמַע עַל הִיּוֹתוֹ חַי וּמוֹשֵׁל
בְּמִצְרַיִם יִשְׂמַח שְׂמִיחָה רַבָּה.

יוֹסֵף הִמְשִׁיךְ לְהַרְגִיעַ אֶת אָחָיו וְהִרְאָה לָהֶם שֶׁהוּא
אוֹהֵב אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת בְּנֵימִין:

”וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת וְעֵינֵי אָחִי בְנֵימִין” (פְּסוּק יב)

וְכֵן כָּתַב רִשׁׁי:

”הַשְׂוֶה אֶת כָּלֶם יַחַד, לוֹמֵר כְּשֵׁם שְׂאִין לִי שְׁנֵאָה עַל
בְּנֵימִין אָחִי, שֶׁהָרִי לֹא הָיָה בְּמִכְרִיתִי, כִּי אִין בְּלִבִּי
שְׁנֵאָה עֲלֵיכֶם”.

”כִּי פִי הִמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם”

יוסף רצה שאחיו יהיו בטוחים שהוא יוסף, ועל כן אמר להם שהוא מדבר בלשון הקדש, שפה שהמצרים לא מכירים.

”ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך”

ובנימן בכה על צואריו” (פסוק יד)

📖 **”ויבך” - בכה.**

יוסף ובנימין בכו זה על צוארי זה מרב אהבה והתרגשות.

”וינשק לכל אחיו ויבך עליהם” (פסוק טו)

יוסף נגש לכל אחד מאחיו ונשק אותו ואף בכה עליהם. בכך הראה להם שהוא רוצה לעשות להם רק טוב.

”ואחרי כן דברו אחיו אתו”

כשראו האחים שיוסף בוכה ומנשק אותם הם נרגעו והחלו לשאול אותו על כל הקורות אותו מיום שיצד למצרים ועד מניו למושל מצרים.

”והקל נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף”

וַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו" (פְּסוּק טז)

מדוע שָׁמַח פַּרְעֹה כִּשְׁשָׁמַע שְׂאֵחֵי יוֹסֵף בָּאוּ לְמִצְרַיִם ?

עד אותו יום חָשַׁב פַּרְעֹה שְׂיֹסֵף בָּא מִמְּשָׁפְחָה שֶׁל עֲבָדִים, וְאִין זֶה מִכְבוֹד הַמְּלָכוֹת שֶׁעָבַד מִתְּמַנְּה לְמוֹשֶׁל מִצְרַיִם, וְהֵנָּה עֵתָה הִתְבָּרַר שְׂיֹסֵף בָּא מִמְּשָׁפְחָה מְכַבֶּדֶת, וְעַל כֵּן שָׁמַחוּ פַרְעֹה וְעֲבָדָיו.

פַּרְעֹה וְעֲבָדָיו הִתְפַּעְּלוּ מְאֹד מִחֻכְמַתּוֹ הַרְבֵּה שֶׁל יוֹסֵף וּכְשֶׁשָׁמְעוּ שְׂאֵחָיו מְגִיעִים, אָמְרוּ בְּלִבָּם: 'אִם יוֹסֵף כִּהֵּן חָכֵם, וְדָאֵי גַם אֶחָיו חֻכְמִים וְיוֹכְלוּ לְהִיּוֹת שָׂרִים מְצַלְחִים בְּמַמְלַכַת מִצְרַיִם'.

יוֹסֵף נָתַן לְאֶחָיו עֲגָלוֹת לְשֵׂאת אֶת אֲבֵיהֶם וְאֶת בְּנֵי בֵיתָם, וְשָׁלַח בְּיָדָם גַּם צִידָה לְדֶרֶךְ.

"לְכֻלָּם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֵלֹת

וּלְבְנֵימִין נָתַן שְׁלֹשׁ מְאוֹת כֶּסֶף

וְחֲמֵשׁ חֲלָפוֹת שְׂמֵלֹת" (פְּסוּק כב)

יוֹסֵף נָתַן לְכֹל אֶחָד מֵאֶחָיו מִתְּנָה מְכַבֶּדֶת, וּלְבְנֵימִין נָתַן יוֹתֵר מִכָּל־ם - חֲמֵשׁ חֲלִיפוֹת וְסֻכּוֹם גְּדוֹל מְאֹד שֶׁל כֶּסֶף - שְׁלֹשׁ מְאוֹת מְטַבְּעוֹת כֶּסֶף טְהוֹר.

יוסף ידע שהאחים אוהבים את בנימין ולא מקנאים בו כָּלֵל, לָכֵן לֹא נִמְנַע מִלֶּתֶת לוֹ יוֹתֵר מִתַּנּוֹת.

”וּלְאָבִיו שָׁלַח כִּזְאת

עֲשָׂרָה חֲמֻרִים נְשָׂאִים מְטוֹב מִצָּרִים

וְעֶשֶׂר אֶתְנַת נְשֹׂאת בָּר וְלֶחֶם וּמְזוֹן...” (פְּסוּק כג)

יוסף שָׁלַח לְאָבִיו מְזוֹן, יֵין וּמֵאֲכָלִים מְשֻׁבָּחִים וּיְקָרִים.

”וַיִּשְׁלַח אֶת אָחִיו וַיִּלְכוּ” (פְּסוּק כד)

כְּבוֹד גָּדוֹל עָשָׂה יוֹסֵף לְאָחִיו כְּשֶׁלְּנָה אוֹתָם בְּדֶרֶכָם מִן הָעִיר, לְמִרוֹת תְּפָקִידוֹ הָרָם.

”וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵל תְּרַגְּזוּ בְּדֶרֶךְ”

יוֹסֵף רָצָה שְׂאָחָיו יִחִיו בְּשָׁלוֹם, וְלָכֵן צָנָה אוֹתָם שְׁלֹא יֵאָשִׁימוּ עוֹד זֶה אֶת זֶה בְּמִכִּירְתּוֹ.

”וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם”

בְּנֵי יַעֲקֹב עָלוּ בְּשִׂמְחָה רַבָּה אֶל אֲבִיהֶם. הֵם מְהֵרָה בְּדֶרֶךְ כְּדֵי לְהַזְדַּרֵּז וּלְבַשֵּׁר לְאֲבִיהֶם אֶת הַבְּשׂוּרָה הַגְּדוֹלָה, וְהַלִּיכָתָם הִיָּתֵה בְּאַחֲדוּת וּבְאַהֲבָה.

”וַיָּבֹאוּ אֲרִיז בְּנֵעַן אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם”

בְּנֵי יַעֲקֹב חָשְׁשׁוּ שֶׁהַבְּשׂוּרָה הַגְּדוּלָּה תִּפְתִּיעַ אֶת אֲבִיהֶם
הַזָּקֵן וַיִּמְרָב הַתְּרַגְּשׁוֹת תִּפְגַּע בְּבָרִיאֹתָיו.

הָאֲחִים חָשְׁבוּ כִּי־צַד יִכְשְׁרוּ אֶת בְּשׂוּרָתָם בְּהַדְרָגָה,
בְּאִפְּן שֶׁלֹּא יִגְרַם חֲלִילָה נִזְק לְיַעֲקֹב אֲבִיהֶם.

חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה מְסֻפְרִים שֶׁהָאֲחִים בִּקְשׁוּ מִסְרַח,
בְּתוֹ שֶׁל אֶשֶׁר, לְנַגֵּן בְּכִנּוּר וְלִשִׁיר ”עוֹד יוֹסֵף חַי”. סְרַח
יִשְׁבֶּה סְמוּךְ לְסִבָּה וְנִגְנָה וְשָׂרָה ”עוֹד יוֹסֵף חַי, עוֹד יוֹסֵף
חַי...”.

הָאֵם יַעֲקֹב הֵעֲלָה עַל דַּעְתּוֹ שְׂאֵי פַעַם יִשְׁמַע מְלִים
אֵלָיו? מָה הַרְגִישׁ כְּשִׁשְׁמַע מְלִים אֵלָיו?

נֹאמֵר:

”וַיִּפֹּג לְבוֹ בִּי לֹא הָאֲמִין לָהֶם”

יַעֲקֹב הַתְּרַגֵּשׁ כָּל כֶּךָ לְמִשְׁמַע הַבְּשׂוּרָה עַד שֶׁלְּבוֹ
הִפְסִיק לְפַעַם וּנְשִׁימָתוֹ נִעְצָרָה לְרַגַע וְהוּא הִתְעַלֵּף.

רַק לְאַחַר שֶׁבִּנְיָו דִּבְרוּ אִתּוֹ, הַרְגִיעוּ אוֹתוֹ וְהִרְאוּ לוֹ אֶת
הַעֲגָלוֹת שֶׁשָּׁלַח יוֹסֵף, חָזַר יַעֲקֹב לְנִשְׁם בְּאִפְּן רַגִּיל.

וְכֵן נֶאֱמַר:

”...וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם” (פְּסוּק כז)

אַחֲרֵי שָׁנִים כֹּה רַבּוֹת בָּהֶן הָיָה יַעֲקֹב נִתּוֹן בְּאֶבֶל עַל יוֹסֵף, חֲזָרָה הַשְּׁמִיחָה אֶל בֵּית יַעֲקֹב.

חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה אוֹמְרִים שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה שָׁבָה וְשָׂרְתָה עַל יַעֲקֹב רוּחַ הַנְּבוּאָה.

מִיָּזֵן שְׁלֵא שָׂרְתָה רוּחַ נְבוּאָה עַל יַעֲקֹב מִיּוֹם שְׂיּוֹסֵף נִמְכָּר?

מִזְמַן מַעֲשֵׂה הַמְּכִיכָה וְעַד שְׁנוּדַע לְיַעֲקֹב שְׂיּוֹסֵף חֵי לֹא מְסַפֵּר בְּתוֹרָה שֶׁהוּא דִּבֵּר עִם יַעֲקֹב.

”וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל

רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי...” (פְּסוּק כח)

יַעֲקֹב אָמַר מִתּוֹךְ הַתְּרַגְּשׁוֹת גְּדוּלָה שֶׁעֲכָשׁוּ יֵשׁ לוֹ הַרְבֵּה שְׁמִיחָה מִפְּנֵי שְׂיּוֹסֵף חַי.

באורי מלים

לְטַעַן - להעמיס

מְתוֹדֵעַ - מודיע מי הוא

בְּעִירְכֶם - בהמותיכם

מְחִיָּה - קיום ופרנסה

חֵלֶב - מבחר, הטוב ביותר

פְּלִיטָה - הצלה

לְחוּס - לחמל, לרחם

אָב (לְפָרַעַה) - יועץ

וַיִּפֶּגַּ לְבוֹ - נעצרה נשמתו

לְכַלְכַּל - לפרנס, לתת אכל

תִּוְרָשׁ - תהיה רש ומספן

מקורות לפרק מה

פסוק א: דברי יהודה שכנעו את יוסף להתוודע לאחיו - בראשית רבה (צט, ט): "כל הדברים שאת קורא שדיבר יהודה ליוסף בפני אחיו שאת מגיע - ולא יכול יוסף להתאפק, היה בהם פיוס ליוסף, ופיוס לאחיו ופיוס לבנימין; פיוס ליוסף - לומר ראו היאך הוא (יהודה) נותן נפשו על בניה של רחל (על בנימין)... פיוס לבנימין - אמר לו: 'כשם שנתתי נפשי עליך, כך איני נותן נפשי על אחיך' (על יוסף אם אמצא אותו - פירוש מתנות כהונה)".

יוסף הוציא את המצרים שהיו בחדר - א. כדי לא לבייש את אחיו - רש"י: "לא היה יכול לסבול שיהיו המצרים נצבים עליו ושומעים שאחיו מתביישים בהודעו להם". **ב.** כדי שהמצרים לא יזלזלו באחיו - אור החיים: "ולא רצה לזלזל באחיו שיחזיקו אותם... למכור אחיהם".

פסוק ג: בהלת האחים - מפני שהופתעו - מלבי"ם: "בהלה הזאת היתה השתוממות". ורש"י כתב: "נבהלו מפניו - מפני הבושה".

פסוק ד: יוסף הזכיר את המכירה - ספורנו: "אשר מכרתם - ובזה תדעו שאני יוסף בלי ספק, שלא ידע איש במכירתי ושאני אחיכם זולתנו, כי הקונים לא ידעו שאני אחיכם".

פסוק יד: אהבת יוסף לבנימין - רבנו בחיי: "יגיד הכתוב כי יוסף נפל על צוארי בנימין... כמנהג אחים בני אם אחת שאהבתם עזה".

פסוק טו: אהבתו של יוסף לכל אחיו - רבנו בחיי: "הודיעם שאין בלבו (כעס וקפידא) עליהם, ודעתו ורצונו להיטיב להם... ובמדרש - 'וינסק לכל אחיו', מלמד שכל אחד ואחד היה מנשקו ובוכה".

נושא השיחה של האחים עם יוסף - רד"ק: "כיון שנשק להם ובכה עליהם, ידעו כי לבבו טוב עמהם ושאלוהו על אשר קרה לו מיום שנפרד מהם, ואיך עלה לגדולה".

פסוק טז: שמחת פרעה ועבדיו בבוא האחים - א. כי נודע להם שיוסף בא ממשפחה מכובדת - רמב"ן: "כי היה בדבר להם לחרפה שימשול בהם איש נכרי עבד מבית האסורים יצא למלוך, ועתה בבא אליו אחים נכבדים ונודע כי הוא הגון להתייצב לפני מלכים ישמחו כולם בדבר".

ב. פרעה ועבדיו קיוו שהאחים יעזרו להם בהנהגת המדינה - הנצי"ב: "והנראה שהשכילו כי בלי ספק שהמה (האחים) דומים בחכמה מעט או הרבה ליוסף ויצליחו את המדינה בחכמה כמו יוסף".

פסוק כג: יוקר משאות החמורים והאתונות ששלח יוסף ליעקב - נצי"ב: "וכאשר לא נתבאר כמה שווי משא עשרה חמורים שהרי אין כל משאות שוין במחירם, על כן פירש הכתוב שהיו שוין שלוש מאות כסף שהוא סך רב".

פסוק כד: דאגת יוסף ליחסי שלום בין אחיו - רש"י: "לפי פשוטו של מקרא יש לומר, לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא יריבו בדרך על דבר מכירתו, להתווכח זה עם זה ולומר על ירך נמכר, אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לנו לשנאתו".

פסוק כה: הכנת יעקב בהדרגה לבשורה הגדולה - ספר הישר: "ויצו (יוסף) אותם לאמר בבואכם ארץ כנען אל תבואו פתאום לפני אבי בדבר הזה (בבשורה שאני חי) כי עשו תעשו כחכמתכם... ויבואו עד גבול הארץ ויאמרו איש אל רעהו מה נעשה בדבר הזה לפני אבינו כי אם נבוא אליו פתאום ונגד לו הדבר ונבהל מאד מדברינו... ויקראו אליה (לסרח בת אשר)... ויתנו לה כינור... ותקח הכינור ותמהר ותלך לפניהם ותבוא ותשב אצל יעקב... ותנגן ותאמר בנועם דבריה יוסף דודי חי.. וישמע עוד בדברה פעמיים ושלוש ותבוא השמחה בלב יעקב מנועם דבריה... עודנו מדבר עמה והנה בניה באים אליו..."

אור החיים: "וטעם אומרו לאמר, נתחכמו לבשרו בדרך שלא יסתכן יעקב, כי דבר ידוע הוא כי בשורה טובה כשתהיה על יגון (כשתבוא אל אדם הנמצא ביגון) ומה גם כשתהיה מופלאת לרוב השמחה, יסוכן האדם ויחלש ויגוע פתע פתאום... פירוש אמרו לו שיש להם בשורה לאמר לו ובזה תתרחב נפשו וישמח לבו, ואחר כך אמרו לו: 'עוד יוסף חי', ולא נסתכן כי הוכן בלבו הכנת קבלת בשורה טובה".

פסוק כ: "ויפג לבו" - דמם לבו ונעצרה נשימתו - אבן עזרא: "שעמד לבו ודמם". וכן פירש רמב"ן: "נתבטל לבו ופסקה נשימתו כי פסקה תנועת הלב והיה כמת, וזה הענין ידוע בבוא השמחה פתאום... כי לא יסבלו זה הזקנים וחלושי הכח, שיתעלפו רבים מהם כבא להם שמחה בפתע פתאום, כי יהיה הלב... ואמר כי לא האמין להם להגיד שעמד זמן גדול מן היום והוא שוכב דומם... כי הידוע בעילוף הזה שיצעקו לו וירגילו אותו בשמחה ההיא עד שתקבע בו בנחת רוח... כי היו צועקים

באזניו דברי יוסף ומביאים לפניו העגלות ואז שבה רוחו אליו וחזרה
נשימתו וחיה וזהו 'ותחי רוח יעקב אביהם'."

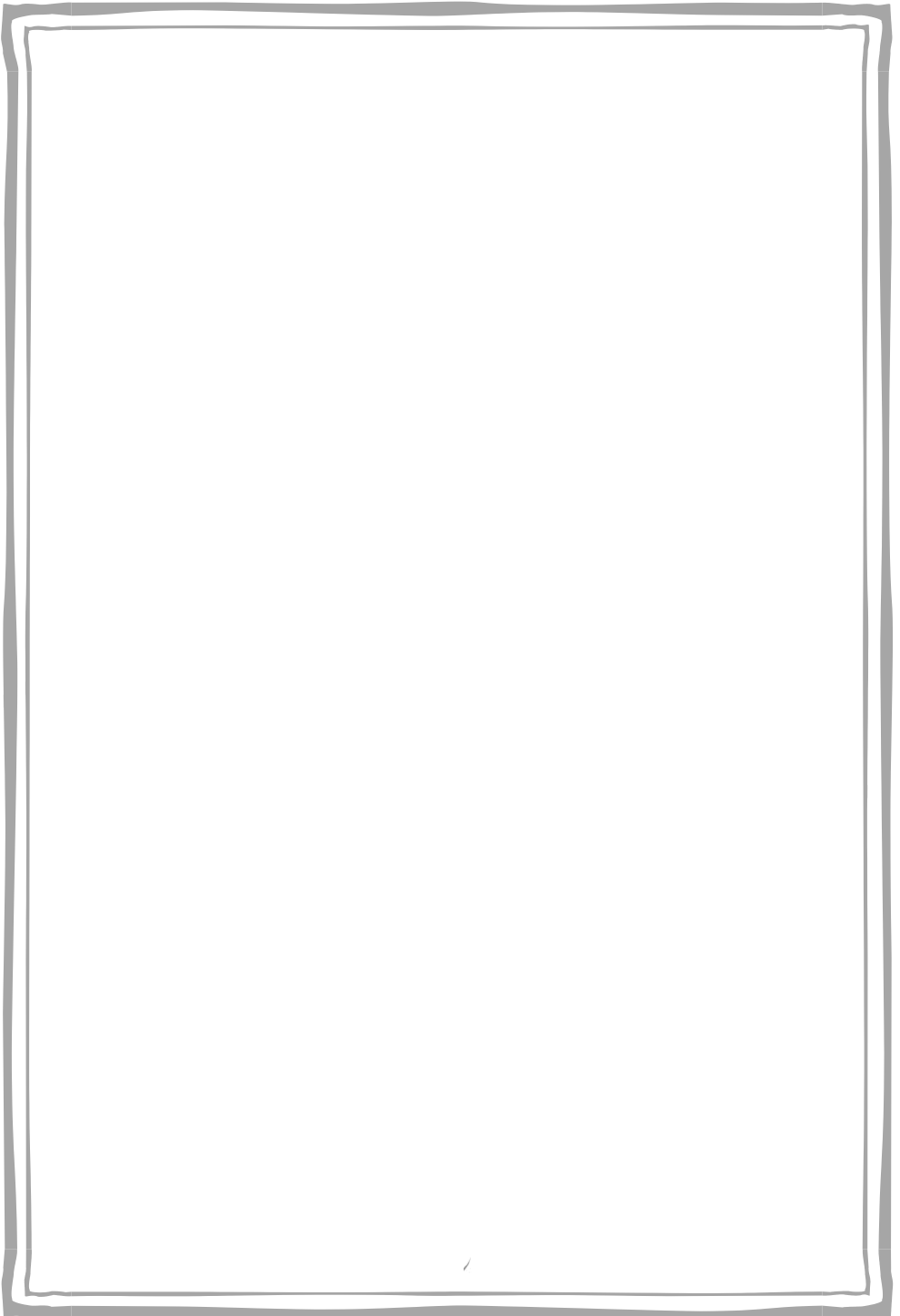
**פסוק כז: פירוש "ותחי רוח" - א. חזרה נשימתו - ספורנו: "נרפא מן
העילוף הקודם". ב. חזרה שמחתו - כדברי הנצי"ב: "דשורש חי משמעו
כמה פעמים מלשון חיים עליזים ושמחים". ג. חזרה רוח נבואתו: רש"י:
"שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו".**

**פסוק כח: פירוש המילים "רב עוד יוסף בני חי" - רש"י: "רב לי עוד
שמחה וחדוה הואיל ועוד בני חי".**

פרק מז

וְרִידַת יַעֲקֹב לְמַעְרִים
וּפְגִישָׁתוֹ עִם יוֹסֵף

יְרִידַת יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם וּפְגִישָׁתוֹ עִם יוֹסֵף

(פָּרָק מו)

וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶץ שֶׁבַע

וַיִּזְבַּח זִבְחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו יַעֲחָק" (פְּסוּק א)

יַעֲקֹב הִקְרִיב קִרְבָּנוֹת לַה' כְּדֵי לְהוֹדוֹת לוֹ עַל שְׁמִירַת
בְּנֵי יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם וְעֲלִיתוֹ לְגִדְלָה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב" (פְּסוּק ב)

מדוע ה' קרא בשמו של יַעֲקֹב פְּעַמִּים?

ה' אָהַב אֶת יַעֲקֹב וּפָנָה אֵלָיו בְּלִשׁוֹן כְּפוֹלָה מִתּוֹךְ חֶבֶה.

וַיֹּאמֶר הַנְּנִי"

יַעֲקֹב עָנָה בְּעֲנֹה וּבְזִרְיוֹת, שֶׁהוּא מוֹכֵן לַעֲשׂוֹת כָּל מָה
שֶׁה' יֹאמֵר לוֹ.

ה' יָדַע שֶׁיַּעֲקֹב חוֹשֵׁשׁ מִלְרָדַת לְמִצְרַיִם, לְכֵן אָמַר לוֹ:

וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ

אל תירא מַרְדָּה מִצְרִימָה" (פסוק ג)

📖 "אל תירא" - אל תפחד.

ממה היה יַעֲקֹב יָרָא?

יַעֲקֹב יָדַע שֶׁהַמִּצְרִים עֹבְדֵי הָאֱלֹהִים הֵם רָשָׁעִים וְאֶכְזָרִים, וְהוּא חָשַׁשׁ שֶׁהַמִּצְרִים יַעֲנוּ אֶת בְּנָיו, יַעֲבִידוּ אוֹתָם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה, יַהַרְגוּ בָּהֶם וְיִכְרִיחוּ אוֹתָם לְעִבְדַּת עִבּוּדָה זָרָה וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים רָעִים.

יַעֲקֹב גַּם הִצְטַעַר עַל שֶׁנֶּאֱלָץ לְעֹזֵב אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה שֶׁהִבְטִיחַ ה' לוֹ וְלְאַבוֹתָיו, וְחָשַׁשׁ שֶׁמָּא יָמוּת בְּמִצְרַיִם וְיִקָּבֵר בָּהּ בְּמָקוֹם לְהִקָּבֵר בְּאָרֶץ הַקְּדוֹשׁ בְּמַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה.

”כִּי לִגְוֵי גְדוֹל אֲשִׁימָךְ שָׁם”

ה' חִזַּק אֶת יַעֲקֹב שֶׁלֹּא יִירָא מִהַשְׁעֵבֹד הַקָּשָׁה, כִּי עֲתִיד לְצֵאת מִמֶּנּוּ דְבַר טוֹב - בֵּית יַעֲקֹב יִגְדֵל בְּמִצְרַיִם וְיִהְיֶה לְעַם גְּדוֹל וְרַב.

”אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרִימָה” (פסוק ד)

ה' הִבְטִיחַ לְיַעֲקֹב שֶׁיִּהְיֶה אִתּוֹ וְעַם בְּנָיו בְּמִצְרַיִם וְיִשְׁמֹר עֲלֵיהֶם.

”וְאֵנֹכִי אֶעֱלֶה גַם עִלָּה”

ה' הִבְטִיחַ לְיַעֲקֹב שֶׁבְנָיו יַעֲלוּ אֶת עֲצְמוֹתָיו לְאָרֶץ וְלֹא יִקְבְּרוּהוּ בְּמִצְרַיִם.

כְּנֻגַת ה' הִיְתָה גַם לְזִרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁיַּעֲלֶה מִמִּצְרַיִם וַיִּחְשֹׁב הַדָּבָר כְּאִלוֹ יַעֲקֹב עֲצָמוֹ עִלָּה, וּבִכְךָ תִּתְקַיֵּם הַבְּטָחַת ה' לְאַבְרָהָם בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים: ”וְדוֹר רְבִיעִי יֵשׁוּבוּ הֵנָּה”.

דְּבַרֵי ה' חֲזָקוּ אֶת יַעֲקֹב, וְהוּא קָם וְנָסַע עִם בְּנָיו, עִם נְשׂוֹתֵיהֶם וּבְנֵיהֶם וְכָל רְכוּשָׁם:

מִבְּנֵי לֵאָה וּמִשְׁפַּחֹתֵיהֶם יָרְדוּ לְמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ נַפְשׁ.

מִבְּנֵי זֵלְפָה וּמִשְׁפַּחֹתֵיהֶם יָרְדוּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נַפְשׁ.

מִבְּנֵי רַחֵל וּמִשְׁפַּחֹתֵיהֶם יָרְדוּ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה נַפְשׁ.

וּמִבְּנֵי בְּלָהָה וּמִשְׁפַּחֹתֵיהֶם יָרְדוּ שֶׁבַע נַפְשׁוֹת.

סך הַכֹּל:

”כָּל הַנַּפְשׁ לְבֵית יַעֲקֹב

הַבָּאָה מִצְרַיִמָּה שֶׁבַעִים” (פְּסוּק כז)

מדוע נאמר "כל הנפש" בלשון יחיד, והרי היו שבעים
נפשות?

בין בני יעקב שָׁרְרוּ אֵהָבָה וְאַחֲוָה. כֻּלָּם הָיוּ צַדִּיקִים,
הִלְכוּ בְּדֶרֶךְ אֲבוֹתֵיהֶם וְעָבְדוּ אֶת ה' לְבָדוּ.

וְכֵן אָמְרוּ חַכְמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה: "לְיַעֲקֹב שְׁבַע עֵים
נֶפֶשׁ הָיוּ לוֹ, וְהַכְּתוּב קוֹרֵא אוֹתָם "נֶפֶשׁ" לְפִי שֶׁהָיוּ
עוֹבְדִים לְאֵל אֲחֵד".

בני יעקב היו צדיקים כי יעקב למדם ללכת בדרכי ה'.

"וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף

לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה" (פְּסוּק כח)

יעקב שלח את יהודה כְּדֵי לְהַכִּין אֶת אָרֶץ גּוֹשֵׁן לְמַגּוּרֵי
בְּנֵי בֵיתוֹ.

יעקב לא הסתפק בהכנת מקום מגורים לבני משפחתו.
יעקב בקש מיהודה דָּבָר נוֹסֵף. מהו?

יעקב רָצָה שְׁיִהְיֶה יָקִים בְּאֶרֶץ גּוֹשֵׁן בֵּית מִדְרָשׁ, בּוֹ
יִלְמַד אֶת בְּנָיו וּבְנֵי בְּנָיו תּוֹרָה וְיִרְאֵת ה'.

בְּכָל הַשָּׁנִים בָּהֶן חֵי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה מְלַמֵּד אֶת
בְּנָיו תּוֹרָה וְיִרְאֵת ה'.

מדוע יוסף נתן לבני משפחתו דוקא את ארץ גושן?

מפני שבארץ גושן לא גרו מצרים.

יוסף רצה שאביו ובני ביתו ישבו בנחת, ירעו את צאנם ויעסקו בלמוד התורה בשקינה ובשמחה מבלי שהמצרים יפריעו להם.

“ויבאו ארצה גושן”

יעקב הגיע עם משפחתו לארץ גושן וצפה למפגש המרגש עם יוסף בנו.

מה עשה יוסף כאשר שמע שאביו הגיע לארץ גושן?

נאמר:

“ויאסר יוסף מרפבתו

ויעל לקראת ישראל אביו גשנה” (פסוק כט)

”ויאסר” - קשר.

יוסף קשר את סוסיו למרכבה, ועלה לקראת אביו.

מדוע יוסף קשר בעצמו ולא נתן לאחד מעבדיו הרבים לעשות זאת?

יוסף הזדרז כְּדִי לְכַבֵּד אֶת אָבִיו וּלְשַׂמְחוֹ, לִכְן מֵהָר
לְקִשׁוֹר אֶת הַסּוּסִים בְּעֶצְמוֹ.

יוסף וַיַּעֲקֹב הִתְרַגְּשׁוּ מְאֹד וּבָכוּ כַּאֲשֶׁר נִפְגְּשׁוּ.

וְכֵן נֶאֱמַר:

“וַיֵּרָא אֵלָיו”

יוסף נִרְאָה אֶל אָבִיו.

“וַיִּפֹּל עַל צְוֹאֲרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צְוֹאֲרָיו עוֹד”

יַעֲקֹב בָּכָה עַל צְוֹאֲרָיו יוֹסֵף הִרְבֵּה מְאֹד.

“וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף אָמוּתָה הַפֶּעַם

אַחֲרַי רְאוּתִי אֶת פְּנֵיךָ כִּי עוֹדֶיךָ חַי” (פְּסוּק ל)

יַעֲקֹב אָמַר לְיוֹסֵף שָׂאֵם הוּא יָמוּת עִכְשָׁו, לֹא מִתּוֹךְ צִעֲר
יָמוּת, אֲלָא מִתּוֹךְ שְׂמִחָה וְנִחְמָה, שֶׁהָרִי יוֹסֵף חַי.

אחרי הפגישה של יוסף עם יעקב, לקח יוסף חמשה מאחיו והביאם לפני פרעה.

"ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם

ויאמרו אל פרעה רעה רעה צאן עבדיך

גם אנחנו גם אבותינו" (פרק מו, פסוק ג)

אחי יוסף אמרו לפרעה שהם רועי צאן כדי שיתן להם לשבת בארץ גושן וכך יוכלו להתרחק מן המצרים וממעשיהם הרעים ואף יוכלו לעסק בלמוד התורה בשלום.

"ויבא יוסף את יעקב אביו

ויעמדהו לפני פרעה" (פסוק ז)

כאשר נכנס יעקב אל פרעה שאל בשלומם וברכו.

"ויברך יעקב את פרעה"

יעקב ברך את פרעה שירבו עושרו ונכסיו, שיאריך ימים על כסא מלכותו, ושפכל פעם כשיבוא אל נהר הנילוס יעלה הנהר לקראתו.

ברכתו של יַעֲקֹב הַתְּקַיְמָה וְהַדְּבָר הִיא לְפֶלֶא בְּעֵינַי
הַמְצָרִים. מֵאֵז כִּבְדוּ הַמְצָרִים אֶת יַעֲקֹב אָבִינוּ.

פְּרַעַה רָאָה שִׁיעֲקֹב זָקֵן מְאֹד וּשְׁאַלוּ:

”בַּמָּה יָמֵי שְׁנַי חַיִּידָ” (פְּסוּק ח)

יַעֲקֹב עָנָה:

”יָמֵי שְׁנַי מְגוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה

מֵעַט וְרַעִים הָיוּ יָמֵי שְׁנַי חַיִּי...” (פְּסוּק ט)

הַרְבֵּה צָרוֹת וּמֵאֲבָקִים הָיוּ לְיַעֲקֹב אָבִינוּ בְּחַיָּו. מָה הָיוּ
צָרוֹתָיו?

בְּהִיּוֹתוֹ נֶעַר סָבַל מֵעֲשׂוֹ אָחִיו שְׂרָדְפוּ וּבִקֵּשׁ לְהוֹרְגוֹ,
מִשְׁנַאֲלָץ לְבָרַח סָבַל שְׁנוֹת עֲבָדוֹת קָשָׁה וְהַתְּמוּדוֹת
עִם רַשְׁעוֹתוֹ וְרַמְאוֹתוֹ שֶׁל לָבֵן.

אִף כְּשִׁחֲזַר אֶרְצָה סָבַל צָרוֹת רַבּוֹת: דִּינָה בְּתוֹ נִלְקְחָה
בְּכַח לְבֵית שָׁכָם, רָחַל אֲשֶׁתוֹ נִפְטְרָה עַל אִם הַדְּרֹךְ
בְּהִיּוֹתָהּ צְעִירָה לְיָמִים, יוֹסֵף בְּנוֹ הָאֱהוּב נִמְכַר לְמִצְרַיִם,
שִׁמְעוֹן נֶאֱסַר וּבְנֵימִין נִלְקַח לְמִצְרַיִם.

האם יֵעֲקֹב הִתְלוֹנֵן עַל צְרוּתוֹ?

על אף צְרוּתוֹ לֹא הִתְלוֹנֵן יֵעֲקֹב. הוא יָדַע שֶׁה' מְנַהֵג אוֹתוֹ וְעוֹזֵר לוֹ תָּמִיד, גַּם בְּתוֹךְ צְרוּתוֹ.

יֵעֲקֹב הִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבָיו וְעַל צְרוּתוֹ וּבִטַּח בְּה' שִׁיעֶזֶר לוֹ.

באורי מלים

יֵאֵסֶר - קָשֶׁר

וַיִּזְבַּח זִבְחִים - הִקְרִיב קִרְבָּנוֹת

תוֹעֵבָה - דָּבָר מְגִנָּה, לֹא יָפָה

יִשִּׁית - יָשָׁם

לְהוֹרוֹת - לְהִקְאוֹת, לְלַמֵּד

מקורות לפרק מו

פסוק א: מטרת הקרבת הזבחים של יעקב - רבנו אברהם בן הרמב"ם:
"כי הקרבנות אלה לתודה לאלקי אביו".

פסוק ב: סיבת קריאת ה' ליעקב בשמו פעמיים - רש"י: "יעקב יעקב - לשון חיבה".

נכונותו של יעקב לשמוע בקול ה' - רש"י בפרשת וישב (לז, יג): "הנני - לשון ענוה וזריזות".

פסוק ג: יראתו של יעקב מלרדת למצרים - א. בגלל עבודת הפרך שיעבדו בניו - חזקוני: "לפי שהיה יעקב מתיירא ואומר: עכשיו שאני יורד למצרים, קרבו הימים שנאמר לזקני (אברהם, בכרית בין הבתרים) גזירת שעבוד ועינוי על 'בארץ לא להם'". ב. המצרים ימיתו את בני ישראל - אברבנאל: "היה ירא בירידה זאת, שמא המצרים ימיתו בניו ובני בניו וימעיטום". ג. בגלל השפעתם הרוחנית-שלילית של המצרים - שפת אמת (ויגש, תרנ"ו): "וכל יראתו של יעקב אבינו עליו השלום (היתה מחשש) כי לא יוכלו (צאצאיו) להתקיים בקדושה במצרים". ד. בגלל יראתו שיקברו במצרים - וכדברי האברבנאל: "אולי שימות שם ויקברו במצרים ולא במערת המכפלה כאבותיו". ה. בגלל צערן לעזוב את הארץ - רש"י: "לפי שהיה מיצר על שנוקק לצאת לחוצה לארץ".

דברי החיזק של ה' ליעקב במילים "כי לגוי גדול אשימך שם" - חזקוני:
"אם קרבו ימי שעבוד ועינוי, גם קרבה הברכה שברכתי את זקנך

(אברהם): 'ואעשך לגוי גדול', היינו (הנאמר בפסוק ג כאן): 'כי לגוי גדול אשימך שם'."

פסוק ד: דברי החיזוק של ה' ליעקב במילים "אנכי ארד עמך" -
אברבנאל: "רומז לזרעו ששם יהיו מושגחים ונשמרים ממנו יתברך, והוא על דרך 'עמו אנכי בצרה'". וכן בשפת אמת (שם): "אנכי ארד עמך מצרימה וכו', הוא הבטחה לכל בני ישראל, כמו שכתוב 'עמו אנכי בצרה'".

שני הסברים למילים "ואנכי אעלך" - א. הבטחה שיקבר בארץ - רש"י:
"ואנכי אעלך - הבטיחו להיות נקבר בארץ". **ב. הבטחה שבניו יעלו לארץ ישראל - רד"ק:** "אשימך, רצונו לומר אשים בניך, וכן 'אעלך', אעלה בניך משם, לרשת את הארץ הזאת".

פסוק ה: דברי ה' חזקו את יעקב - אברבנאל: "וזכר הכתוב שעם ההבטחות (מכוח ההבטחות) האלה שאמר השם יתברך ליעקב במראה הזאת, קם יעקב".

פסוק כז: האהבה והאחוה שהיתה במשפחת יעקב - כלי יקר: "אף על פי שהיו נפשות רבות, מכל מקום קראם כולם 'נפש', לפי שקודם זה (לפני הירידה למצרים) היו האחים מתקנאים ביוסף והיו נפשות חלוקות, ועכשיו נעשו לאחדים: סרה קנאתם, גם יוסף לא היה לו לב (כעס בלב) עליהם, על כן הודיע לנו הכתוב שהיו כולם 'נפש' אחת, להעיד על צדקותו של יוסף ועל צדקת האחים".

צדקותם של יעקב ובני משפחתו - רש"י: "מצאתי בויקרא רבה: עשו - שש נפשות היו לו, והכתוב קורא אותן 'נפשות ביתו', לשון רבים, לפי

שהיו עובדין לאלהות הרבה; יעקב - שבעים נפש היו לו, והכתוב קורא אותן 'נפש', לפי שהיו עובדים לאל אחד". ובמדרש שמות רבה (א, א) נאמר: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב - השווה כולם ליעקב, שכולם צדיקים כיוצא בו היו".

צדקות בית יעקב בזכות החינוך שקבלו בבית יעקב - שמות רבה (שם): "ואף יעקב ייסר את בניו ורידה אותם ולמדם דרכיו שלא היה בהם פסולת..."

פסוק כח: "להורת לפניו" - המשמעות הפשוטה של מילים אלו היא - לפנות לו מקום ולהורות היאך יתיישבו בה. ורש"י מביא דברי חז"ל: "ומדרש אגדה: להורת לפניו - לתקן לו בית תלמוד, שמשם תצא הוראה".

יעקב לימד את בניו בישיבה בארץ גושן - רמב"ם (הלכות עבוד זרה א, ג): "ויצחק הודיע ליעקב (מתורת אברהם) ומינהו ללמד, וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים אליו, ויעקב אבינו לימד בניו כולם, והבדיל לוי ומינהו ראש, והושיבו בישיבה ללמד דרך ה' ולשמור מצוות אברהם, וציוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח הלימוד..."

פסוק כט: הכבוד הגדול שנהג יוסף באביו - רש"י: "הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה, להזדרז לכבוד אביו".

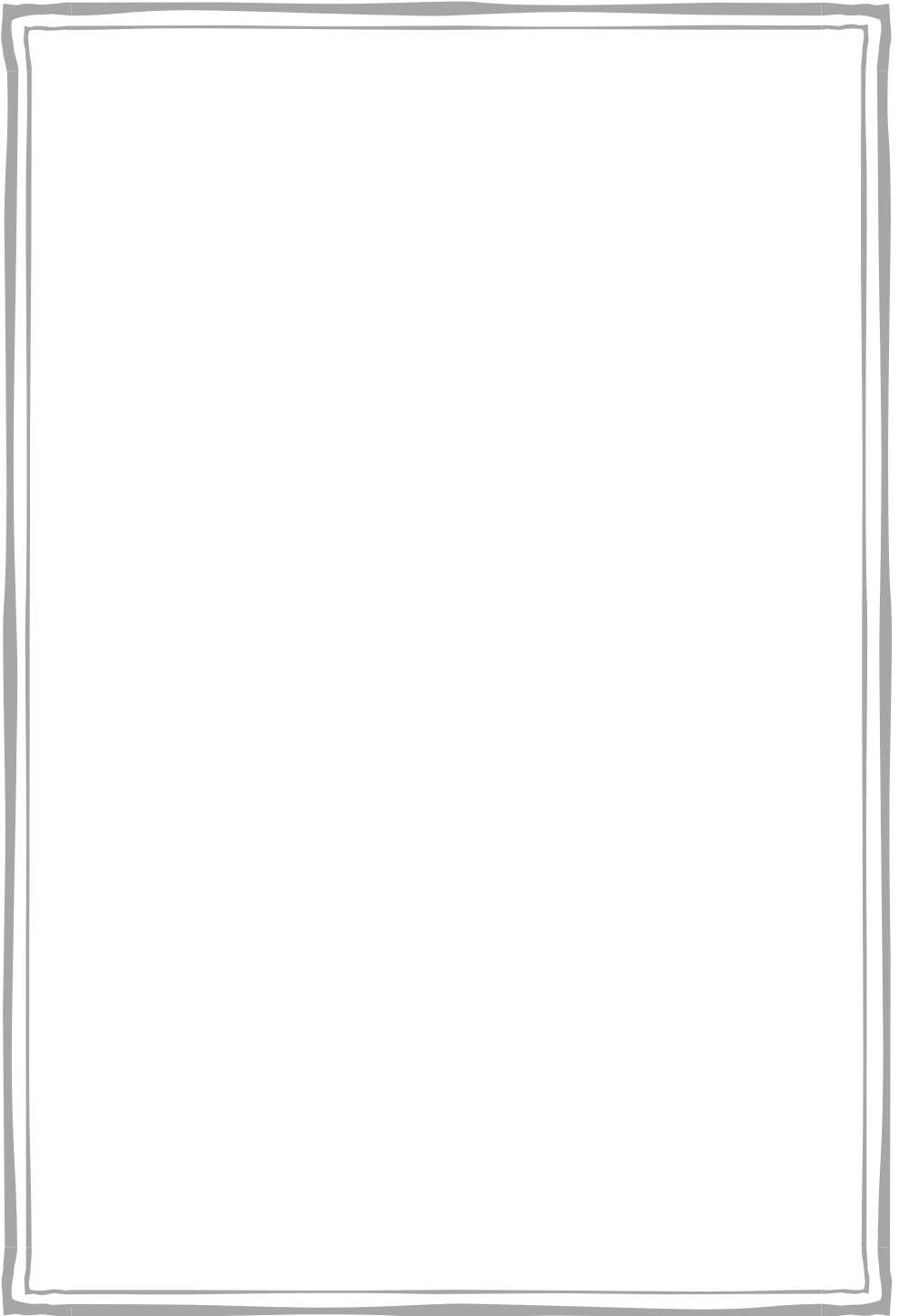
הבכי הגדול של יעקב על יוסף - רמב"ן: "לפיכך הזכיר הכתוב כי כאשר נטראה (יוסף) אל אביו, שהביט (יעקב) בו והכירו, נפל אביו על צוארו ובכה עליו עוד..."

פסוק ל: פירוש המילים "אמותה הפעם" - בתרגום אונקלוס (הובא ברש"י): "אילו אנא מאית זמנא הדא מנחם אנא". כלומר אילו אמות בזמן הזה - אמות מתוך נחמה.

פרק מז, פסוק ג: סיבת מרעה הצאן של האבות - רבנו בחיי: "ומה שבחרו השבטים האומנות הזאת והיא אומנות האבות, מפני שני דברים, האחד - שיש בה רווח גדול בגיזה ובחלב וכולדות, והיא אומנות אינה צריכה יגיעה וטורח גדול ומבלי עוון... והשני - לפי שהשבטים היו יודעים תפשו להם אומנות זו כדי שיהיו זרעם מורגלים בה ותהא עבודת הצאן רחוקה בעיניהם... והטעם בזה כדי שיתרחקו מן היישוב".

פסוק ז: יעקב ברך את פרעה לשלום - רש"י: "ויברך יעקב - הוא שאילת שלום כדרך כל הנראים לפני המלך לפרקים".

ברכת יעקב לפרעה בעושר ונכסים - רמב"ן: "שדרך הזקנים והחסידים הבאים לפני המלכים לברך אותם בעושר ונכסים וכבוד והתנשאו מלכותם... ואמרו רבותינו שיעלה נילוס לרגליו".

פרק מז

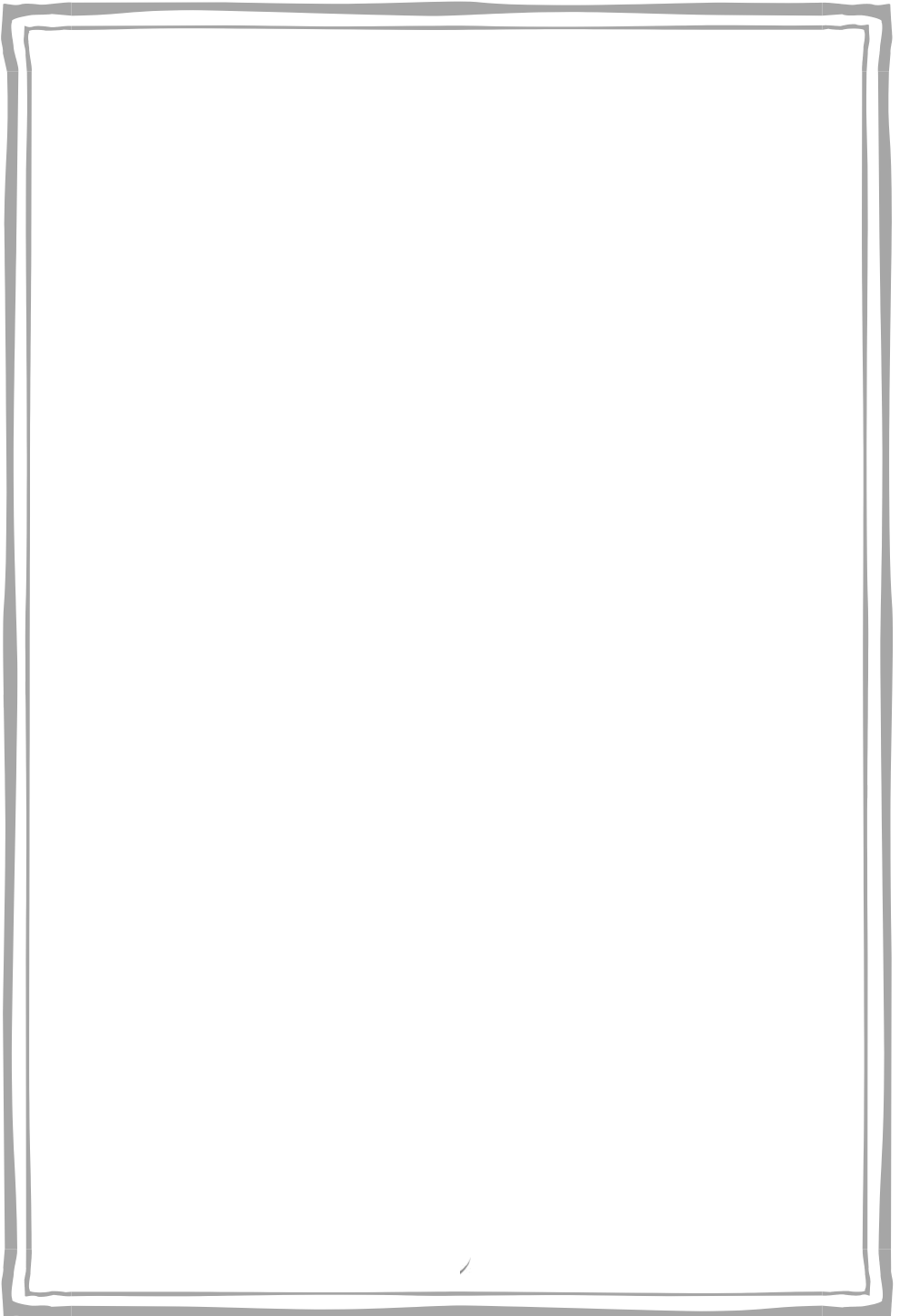
(פסוקים יא-כז)

יוסף מכלל

את משפחתו

ואת המצרים

בשנות הרעב

יוסף מְכַלְכֵּל אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶת מְצָרִים בְּשָׁנוֹת הָרָעָב

(פְּסוּקִים יא-כז)

”וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אָחָיו

וַיִּתֵּן לָהֶם אַחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם

בְּמִיטַב הָאָרֶץ...” (פְּסוּק יא)

יוסף הוֹשִׁיב אֶת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וְאֵף נָתַן לָהֶם
אֶת מִיטַב שְׂדוֹת מִצְרַיִם, עַל פִּי צוּרֵי פְּרַעֲהוּ.

”וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אָחָיו

וְאֶת כָּל בֵּית אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף” (פְּסוּק יב)

📖 "וַיְכַלְכֵּל" - נָתַן מִזוֹן.

יוסף הִצְדִּיק דָּאג לְשִׁלַּח מִדֵּי יוֹם אֶכֶל וּמִזוֹן לְכָל
מִשְׁפַּחְתּוֹ. הוּא שָׁלַח לָהֶם כַּמּוֹת הַמַּסְפִּיקָה לְכָל־
אָבִיו אָחָיו וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתֵּיהֶם.

יוסף דָּאג שָׁכַל אַחַד יְקַבֵּל אֶת הַמִּזוֹן הַמְתָּאִים וְהַטּוֹב
בְּשָׁבִילוֹ - לְגַדּוּלִים לְפִי צָרְכֵיהֶם וְלִטַף כְּפִי אֲכָלִים.

”וַיִּלְקַט יוֹסֵף אֶת כָּל הַפְּסָף

הַנְּמָצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם...” (פְּסוּק יד)

📖 "וַיִּלְקֹט" - אֶסֶף.

הָאֵם יוֹסֵף הִרְשָׁה לְעַצְמוֹ לְקַחַת כֶּסֶף בְּשֹׂכֵר טְרַחַתוֹ
הַרְבֵּה?

נֶאֱמַר:

”וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרַעֲהַ”

יוֹסֵף הֵבִיא אֶת כָּל הַכֶּסֶף לְאוֹצְרוֹת פְּרַעֲהַ וְלֹא לְקַח
לְעַצְמוֹ אֶפְלוֹ מִטְּבַע אֶחָד.

עַל כֵּן כִּבְדוֹ הַמִּצְרַיִם מְאֹד אֶת יוֹסֵף, עַל הִיּוֹתוֹ אִישׁ
נְאֻמָּן וַיִּשָּׂר, שֶׁלֹּא כִּשְׂאָר שְׂרֵי מִצְרַיִם.

מַה נִּתְּנָו הַמִּצְרַיִם לְיוֹסֵף תְּמוֹרַת הַלְּחֵם כְּשֶׁנִּגְמַר לָהֶם
הַכֶּסֶף?

נֶאֱמַר בְּפְסוּק טז:

”וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הִבּוּ מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם...”

יוֹסֵף רַחַם עַל הַמִּצְרַיִם וּמָצָא לָהֶם פְּתוּרֹן כִּיִּצַּד לְקַבֵּל
תְּבוּאָה כְּאִשֶּׁר נִגְמַר לָהֶם הַכֶּסֶף. הוּא הִצִּיעַ לָהֶם לְמַכּוֹר
אֶת בְּהֵמוֹתֵיהֶם וּלְקַבֵּל תְּמוֹרַתָם אֲכֹל.

יוסף נתן למצרים בכל פעם מעט אכל, כי ידע שאכילה מרבה בזמן הרעב מסכנת לבני אדם.

מדוע יוסף לא חלק את התבואה בחנם?

יוסף היה אדם ישר ונאמן לפרעה וכיון שהתבואה היתה שיכת לפרעה, יוסף לא נתן למצרים את האכל בכל בחנם.

מה קבל יוסף מהמצרים תמורת הלחם בשנה השנית, לאחר שפתם מקניהם?

נאמר בפסוק כ:

”ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה...”

גם הפעם דאג יוסף שהמצרים יקבלו תבואה ולא ימותו ברעב. המצרים מכרו בשנה השנית את אדמתם, ומכרו גם את עצמם להיות עבדים לפרעה.

בשנה זו גילה יוסף נאמנות רבה יותר לפרעה, ואף שנגמרו להם הכסף והבהמות, לא נתן להם יוסף אכל בכל בחנם.

יוסף נאלץ לקנות את אדמת המצרים ואף את המצרים עצמם כדי שיהיה להם מה לאכל ולא ימותו ברעב.

”וְאֵת הָעַם הָעֵבִיר אֶתוֹ לְעָרִים

מִקְצֵה גְבוּל מִצְרַיִם וְעַד קִצְהוֹ” (פְּסוּק כ א)

יוֹסֵף הָעֵבִיר אֶת הָעַם לְעָרִים מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂדוֹת כָּבַר לֹא הָיוּ שְׁלֵהֶם, שֶׁהָרִי מָכְרוּ אֶת שְׂדוֹתֵיהֶם לְפָרְעָה. הוּא חָשַׁשׁ שְׂאֵם יִשְׁאִיר כָּל אִישׁ בְּשָׂדֵהוּ, לְאַחַר מִסְפַּר שָׁנִים יִטְעַן כָּל אֶחָד מֵהַמִּצְרַיִם הַיּוֹשְׁבִים בַּשְּׂדוֹת שֶׁהַשְּׂדֵה שְׁיָכַת לוֹ וְלֹא לְפָרְעָה, שֶׁכֵּן גָּר בָּהּ כָּבַר שָׁנִים רַבּוֹת.

בְּהַעֲבֵרַת הַמִּצְרַיִם לְעָרִים שׁוֹב הַתְּגַלְתָּה צְדָקוֹתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁהָעֵבִיר אֶת כָּל אָנָשִׁי הָעִיר בְּיַחַד לְמָקוֹם אֶחָד, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵאָבְדוּ אֶת חִבְרֵיהֶם וְשִׁכְנֵיהֶם.

”וַיֹּאמֶר יוֹסֵף... הֵא לָכֶם זֶרַע

וְזֶרְעֵתֶם אֶת הָאָדָמָה” (פְּסוּק כ ג)

מִלְבַד אֲכַל, נָתַן יוֹסֵף לְמִצְרַיִם גַּם זֶרְעִים כְּדִי שֶׁיּוּכְלוּ לְזַרַע בְּאֲדָמָה. כֵּן יוּכְלוּ הַמִּצְרַיִם לָשׁוּב וּלְהַתְּפַרְנֵס מֵעֲבוֹדָתָם, אֲבָל כִּינּוֹן שֶׁהַשְּׂדוֹת לֹא הָיוּ שְׁלֵהֶם, אָמַר לָהֶם יוֹסֵף שֶׁחֶלֶק מֵהַתְּבוּאָה יִקְבְּלוּ הֵם, וְחֶלֶק יִקְבְּלֵהוּ פָּרְעָה.

אִיזָה חֶלֶק קִבְּלוּ הַמִּצְרַיִם מֵהַתְּבוּאָה שֶׁבַּשְּׂדוֹת ?

נֹאמֵר בַּפְּסוּק כֹּד :

”וְהָיָה בְּתַבּוּאוֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לַפְּרָעָה

וְאַרְבַּע הַיְדוֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וּלְאֹכְלֵכֶם...”

📖 "ידות" - חלקים.

הַמְצָרִים קָבְלוּ אַרְבָּעָה חֲלָקִים מִן הַתַּבּוּאוֹה שֶׁגִּדְלוּ
בַּשְּׂדוֹתֵיהֶם, וְאֵת הַחֶלֶק הַחֲמִישִׁי קָבַל פְּרָעָה.

יוֹסֵף רַחֵם עַל הַמְצָרִים וְעֲשֵׂה אִתָּם חֶסֶד. הוּא נָתַן לָהֶם
אֵת רֹב הַתַּבּוּאוֹה עַל אֵף שֶׁהַשְּׂדוֹת הָיוּ שֶׁל פְּרָעָה, מִפְּנֵי
שֶׁהֵם עָבְדוּ קָשָׁה בַּשְּׂדוֹת.

כִּיצַד צְמַחָה לָהֶם תַּבּוּאוֹה, הֲרִי הִיא רַעֵב בַּמְצָרִים ?

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה :

”מִכִּיּוֹן שָׁבָא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, בָּאָה בְּרָכָה וְהִתְחִילוּ
לְזַרְעַ וּכְלָה הָרָעֵב.”

📖 "כלה" - נגמר.

”וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן

וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד” (פְּסוּק כו)

בְּכֵן הִתְחִילָה לְהִתְקַיֵּם הַבְּטָחַת ה' לִיעֲקֹב שְׁאָמַר: "כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם".

מָה עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ גִּשְׁן?

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ בְּמִרְעָה הַצֹּאן. בְּאַרְץ גִּשְׁן הָיְתָה אֲדָמָה טוֹבָה וּפְּרִיָּה וְהָיוּ בָּהּ הֶרְבֵּה מְקוֹמוֹת מִרְעָה.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָכְלוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בְּשִׁלְוָה כִּי בְּאַרְץ גִּשְׁן לֹא הָיוּ מִצְרִים. הֵם שָׁמְרוּ עַל לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, עַל הַשְּׂמוֹת הָעִבְרִיִּים שֶׁקָּבְלוּ מֵאֲבוֹתֵיהֶם וְגַם עַל לְבוּשָׁם הַצְּנוּעַ וְהַמְיֻחָד. הֵם כָּרְתוּ בְרִית בֵּינֵיהֶם שְׂעִעְזוּרוּ זֶה לְזֶה וַיִּשְׁמְרוּ אֶת דִּרְךְ אֲבוֹתָם, וְאָכַן חָיו בְּאַהֲבָה וּבְאַחֻוּהַ וְגִמְלוּ חֶסֶד זֶה עִם זֶה.

בְּאוּרֵי מַלְיָם

מִיטֵב - מִבְּחָר

וַיְנַהֲלֵם - הַנְּהִיגִם

וַתֵּתֵם - נִגְמָרָה

טָף - יְלָדִים

נִכְחַד - נִסְתִּיר, נִעְלָיִם

וַתְּלַה - הִתְעַיְפוּ וְנִחְלְשׁוּ

גּוֹיְתַנּוּ - גּוֹפְנוּ

וַיִּלְקֹט - אָסַף

יְדוֹת - חֲלָקִים

אָפַס - נִגְמַר

מקורות לפרק מד (פסוקים א-יז)

פסוק יג: יוסף דאג לכלכל את אחיו בכל יום - אברבנאל: "וארוחתם ארוחת תמיד היה להם עם היות שלחם אין בכל הארץ כי כבוד הרעב מאד".

יוסף סיפק אוכל לפי הצרכים של הגדולים והקטנים - רש"י: "לפי הטף - לפי הצריך לכל בני ביתם. והנצי"ב כתב: "שיוסף הספיק אפילו לחם הנדרש לטפלים (לתינוקות) בלי סובין (נקי בלי קליפות החיטה)".

פסוק יד: יושרו של יוסף ונאמנותו לתפקיד - רמב"ן: "סיפר הכתוב זה... להודיע מעלות יוסף בחכמה בתבונה ובדעת, כי היה איש אמונים שהביא כל הכסף בית פרעה ולא עשה לעצמו אוצרות כסף ומטמוני מסתרים בארץ מצרים... אבל נתן למלך הבוטח כל הכסף... ומצא בזה חן גם כן בעיני העם". והספורנו כתב: "שלא הורה לעצמו היתר בכל עמלו לקחת דבר לעצמו".

פסוק יז: דאגתו של יוסף למצרים - ספורנו: "וינהלם בלחם - נהלם לאט... נתן להם הלחם מעט מעט... וכבר אמרו חכמי הרפואה שהשובע אחר הרעב גורם חולה ממית".

פסוק כ: נאמנותו של יוסף לפרעה - רמב"ן בפסוק יד: "אבל נתן (יוסף) למלך הבוטח בו כל הכסף, וקנה לו את האדמה גם הגופות (עם האנשים)".

פסוק כא: העברת העם לערים כדי שלא יטענו חזקה על הקרקע - חזקוני: "שלא יאחז (העם) עוד בקרקע לפי שקנה אדמתם, אמר: 'שמה

לאחר זמן יחזיק כל איש בקרקע שלו לומר זו ירושתי מאבותי, לפיכך העבירם, שלא תהא להם שום טענה עכשיו, כי כל אחד ואחד גר בשל עמיתו”.

העברת כל אנשי העיר ביחד - נצי”ב: “לערים - שלא העביר יחיד יחיד למקומות מפורזים, אלא כל עיר לעיר אחרת כדי שלא יאבדו חברתם”.

פסוק כד: החסד של יוסף עם המצרים בנתנו להם ארבע ידות - רמב”ן:
”והנה ראוי שיטול המלך שהוא אדון הקרקע ארבע ידות ואתם החמישית, אבל אני אתחסד עמכם שתטלו אתם חלק בעל הקרקע ופרעה יטול חלק הראוי לאריס”.